

Esriu: Teoria-1 (inclou l'enfocament)

Les narracions de Salvador Esriu

Preguntes de teoria i comprensió.

1. Feu un resum de 10 línies del conte *Tereseta-que-baixava-les-escales*. [2 punts]

2. Apliqueu el concepte del món vist com un teatre esperpèntic al conte *Conversió i mort d'en Quim Federal*. [2 punts]

Seguiu els passos següents:

2.1. El paper que fa cadascun dels personatges. Recordeu quina era la ideologia dels federals.

2.2. Al concepte de salvació (anar al cel o a l'infern).

2.3. Al desenllaç final.

2.4. Relacioneu el conte amb la teoria esriuana del teatre del món.

NOTA: Escriviu un text ben pensat i argumenta. Utilitzeu la informació que teniu en el llibre electrònic *Narracions de Salvador Esriu* de l'aula.

RESPOSTA

1. Resum de 10 línies del conte *Tereseta-que-baixava-les-escales*. [2 punts]

Es tracta d'una novel·la curta o *nouvelle*. És a dir que té tots els elements d'una novel·la (per l'amplitud temporal, pels personatges, per la força de l'acció), però sense desenvolupar. S'explica de manera sintètica. També té un marcat to líric i elegíac. Cal insistir que s'explica tota la seva vida a través d'una acció concreta: com Teresa baixa les escales de la plaça de l'església: des que juga de nena i les baixa corrent, a baixar-les "d'esma", sense ganes o amb pas ferm de "senyora" o lentament però "amb pas de dama", fins que ja és morta i en baixen el taüt. La visió de Teresa canvia al llarg del relat perquè s'hi congreguen diferents narradors en diferents èpoques: una amiga, una veïna, el seu enamorat, la neboda. També cal destacar que és d'una família de naviliers, els Vallalta, adinerats, que han corregut món a diferència de la gent del poble, i, per tant, tot el poble l'enveja i és objecte de comentaris. S'estableix un paral·lelisme entre el naufragi de La Panxita, l'embarcació dels Vallalta, i la vida en decadència de la

família. No es pot entendre per què no s'ha casat. Al final el lector sabrà que tenia un amor secret de joventut, al qual es manté fidel tota la vida.

2. Apliqueu el concepte del món vist com un teatre esperpèntic al conte *Conversió i mort d'en Quim Federal*. [2 punts]

Tot el conte es mou en el terreny de la farsa i la broma, la caricatura. Tots els personatges són com titelles d'una representació, però amb un component important de sàtira als valors cristians, perquè en Quim Federal, representa els valors laics de la societat de principis de segle XX, és a dir no creu en Déu, ni en el matrimoni. D'aquí la voluntat de la seva parella, la Rossenda, perquè es casi amb ella i així pugui tenir la consideració social de vídua. La representació que tramen la Rossenda i l'ataconador (sabater), però, serveix per descobrir que en Federal feia molt i molts anys que feia una doble vida i s'entenia amb la dona de l'ataconador. Com en un joc de miralls, la Rossenda, al seu torn, anirà a viure amb en Ventura, el sagristà. També posa en evidència el nul respecte per la divinitat, Jesucrist, enviat per Déu (Patopí) o l'església, amb el nom de mossèn "Apagallums". Un joc de disbarats que s'ajusta a la visió teatral del món en el qual, seguint el Barroc, cadascú representa un paper en el món, el paper que li ha tocat en sort.

En aquest conte, divertit i desenfadat, que ha estat representat en diverses ocasions, Espriu no sols mostra la seva relació amb el Barroc i l'esperpent de Valle-Inclán, sinó també la relació entre els distints gèneres de la seva obra: en aquest cas la narració amb el teatre.

Espriu: Teoria-2 (inclou l'enfocament!!)

Narracions, de Salvador Espriu.

Preguntes de teoria i comprensió

1. Feu un resum de 10 línies del relat *Letizia*. [2 punts]

2. Comenteu perquè *Letizia* s'ha comparat amb els contes d'Edgar Allan Poe. Referiu-vos al tema i a l'atmosfera del conte.

3. Què és una *nouvelle*? Especifiqueu-ne dues característiques bàsiques. Doneu el títol d'un altre relat espriuà que també es pot catalogar en aquest gènere.

Escriviu un text ben pensat i argumentat. Utilitzeu la informació que teniu en el llibre electrònic de l'aula.

Extensió: entre 15 i 20 línies.

COM ENFOCAR AQUESTES PREGUNTES

1. Sobre *Letícia. Un conte de Poe sense por*

Com en d'altres peces d'aquest recull de relats d'Espriu, *Letícia* és una novel·la curta o *nouvelle*. És a dir que té tots els elements d'una novel·la (per l'amplitud temporal, pels personatges, per la força de l'acció), però sense desenvolupar. S'explica de manera sintètica. A diferència de *Tereseta-que.baixava-les-escales*, *Letícia* té l'atmosfera d'un conte gòtic marcat per la tenebra i el somni o malson. I la mort. La mort és l'element central en la majoria de relats de Poe, sobretot de dones joves i belles de qui el personatge-narrador està enamorat. Exerceix una atracció que l'impulsa a voler mantenir-les amb vida més enllà de la mort i això crea escenes d'ultratomba, d'angoixa i de reanimacions, de personatges que tornen a la vida a través d'altres persones, en esperit. Aquests elements són a la base de *Letícia* d'Espriu. També la presència -imaginada o real- de gats. Un dels contes més paorosos de Poe és *El barril de Amontillado*, (Amontillado és un tipus de vi) entre d'altres en què els gats tenen un paper fonamental.

En conseqüència, cal remarcar la relació que aquest relat manté amb les atmosferes dels contes de por de Poe, d'aquí el títol. Cal saber que Edgar A. Poe és el gran contista nord-americà, traduït per Baudelaire al francès, que es posa molt de moda des de principis de segle XX. La sensació de malson, de realitat evanescent és utilitzat per Espriu per crear la confusió entre la morta, Letícia, i la seva cosina i nova amiga del personatge-narrador: Carlota. La semblança entre les dues noies provoca la confusió.

Us possible resum (realitzat per una alumna):

"Espriu va escriure diverses "nouvelles" (relats curts, a cavall entre el conte i la novel·la), entre elles Fedra i la que ara ens ocupa, Letizia.

Aquesta obra, d'un to marcadament gòtic, comença a l'enterrament de Letizia. Assisteixen a l'enterrament el narrador -el company de Letícia-, uns quants amics, i Carola, la cosina de Letizia, que s'assembla moltíssim a Letizia. Un cop acabat l'enterrament, recorren el Raval amb carros de cavalls. Plou i fa una tempesta forta, mentre els cotxes de cavalls recorren carrers de llambordes, que

donen a tota l'escena un to fosc i trist. Per la pluja, un dels cavalls cau i tots es mullen mentre el posen dempeus i prossegueixen. Van tots fins a casa on la Letizia vivia, amb el narrador, la seva filla (d'una relació anterior) i una criada. S'ajunten els habitants de la casa, els assistents a l'enterrament, unes senyores que han vingut a presentar el condol i Carola. S'open tots junts, juguen a cartes, canten i després tothom va marxant, fins que queden sols Carola i el narrador, cada vegada més confús per la semblança entre Carola i Letizia, fins que acaba ficant-se al llit amb la que, per a ell, és Letizia reencarnada. A més a més, ningú no coneixia Carola.

La comparació amb Edgar Allan Poe es fa patent a tot el text: d'una banda, per l'atmosfera del conte: fosca, plujosa, trista, lúgubre. D'altra, pel tema en si, l'enterrament. El narrador es refereix contínuament a què busca gats diabòlics en totes les escenes, cosa que fa recordar el poema d'Edgar Allan Poe sobre un corb, i també perquè fa servir un recurs molt típic d'en Poe, anar repetint "versos lúgubres" (en aquest cas, frases) dient el mateix, de maneres diferents, com quan repeteix de diverses maneres conceptes com "blanca, morta, dins el taüt, sota la terra...

Espriu: Teoria-3: elements grotescos (inclou l'enfocament)

Narracions-1 de Salvador Espriu.

Reflexió teòrica.

1. Després d'haver llegit l'apartat "El món espriuà" del material de l'aula i "Ariadna al laberint grotesc" de la introducció de Toni Sala a l'edició de *Narracions* (Educaula, pp. 21-27) podem dir que:

1.1. El concepte que Espriu té de la literatura i de la realitat és esperpèntica, grotesca, irònica, teatral, seguint els seus referents: Ramon de Valle-Inclán o Luigi Pirandello. Podeu explicar amb detall aquests aspectes seguint el contingut dels dos articles referenciats: el del llibre moodle de l'aula i el de la introducció a *Narracions* de l'edició recomanada.

Recordeu també com es fa una citació d'un text. Per exemple:

a) De l'apartat "El món espriuà", una citació pot ser: "En l'obra de Valle s'insisteix en què vol dir "esperpent" aplicat a la realitat espanyola: "El sentido trágico de la vida española sólo puede darse con una estética sistemáticamente

deformada." I el mateix personatge, Max, conclou: "España es una de formación grotesca de la civilización europea."

b) Del pròleg del llibre, pot ser: "*Conversió i mort de Quim Federal* és pràcticament una peça de teatre de l'esperpent, on les parets, estranyament, "reflecteixen, és a dir, fan el paper d'"espejos concavos" que deia Valle a la definició d'esperpent: "Les siluetes de la Rossenda i el sagristà es reflecteixen, aterrides i allargassades, a les parets de l'alcova en penombra." Toni Sala, Estudi preliminar a Salvador Espriu, *Narracions*, Educació62, 2013: 25.

1.2. La relació entre l'Eleuteri i Nepomucè Garrigosa del conte *Tòpic* és una clara concreció del teatre del món espriuà en què cada personatge representa un paper, de manera que el títol del conte explicita que tot plegat és fals, és un "tòpic", en el sentit que no és sincer, sinó que respon al lloc o rol social que correspon a aquell personatge. Des d'aquesta perspectiva, l'Eleuteri representa al pobre treballador que no coneix ni sap defensar els seus drets; mentre en Nepomucè Garrigosa representa l'amo que tot i el to paternalista, o precisament excusant-se darrere d'aquest to, no dona més que una almoïna a la pobra mare per fer-la callar i tirar terra a sobre d'un accident laboral que hauria d'estar contemplat en un conveni laboral i un contracte. Així explica Espriu les relacions laborals abusives. L'esperpent es produeix justament perquè el paper de l'amo és molt exagerat, arriba a ser grotesc, és a dir: esperpèntic. Fins i tot el nom, "Nepomucè", de tradició en català, però poc usual al segle XX, remarca l'estranyesa del personatge. En canvi, cal dir que darrere la figura de l'Eleuteri, a qui tothom oblida, hi ha un noi que, havia estat amic d'Espriu. *Tòpic* té aquest punt elegíac, ja que en escriure el conte i fer-lo protagonista, Espriu el treu de l'oblit, el fa present per a la memòria personal i col·lectiva.

1.3. Seleccionem dos altres elements plenament grotescos i irònics dels contes *En Panets passeja el cap* i *Conversió i mort d'en Quim Federal*. Podeu referir-vos als personatges, a la realitat descrita o al desenllaç i expliqueu amb les vostres paraules per què són grotescos o sarcàstics:

a) Elements grotescos, irònics, sarcàstics d'*En Panets passeja el cap*.

- És sarcàstic el contrast entre la conversa del mestre, Efre Pedagog, que educa al seu pupíl en la gran saviesa, i la sortida d'en Panet que s'aconsella en una tiradora de cartes. Aquest contrast es manifesta també pels registres de llenguatge que utilitzen uns i altres. Així, Efre Pedagog i en Panet són ampul·losos, ditiràmics, engolats. El seu discurs no diu res, només paraules buides, grandiloqüents. Exemple: "Cal ser olímpic"... (pàg. 73). En canvi, Semproniana, l'esposa d'en Panet, li fa fregues i li parla en un registre col·loquial: "Panet, fill, no siguis tossut." (pàg. 74).

- Amadeu Panets es creix cada vegada més en veure que té el reconeixement de la gent. Per mostrar que és un ximple, un presumit, un presumtuós, Espriu en descriu el detall, defecte, físic, i molt sarcàstic i cruel, si és que es refereix a Carles Riba, poeta i traductors dels grec clàssic, com sembla, que el cap li creix: "el cap li va créixer una nova polzada." (pàg. 75). I com segueix excel·lint en qualsevol matèria, arriba un moment que "ja era vist des de tots els topants de la contrada, a causa de l'alçària del seu cap" (pàg. 75. és a dir: tothom el coneix i el venera per la seva gran saviesa en qualsevol disciplina en tot el país.

Després es posa malalt, però en refer-se el mateix panets es veu amb l'obligació de sortir de casa a "passejar" el cap, que ha pres una identitat pròpia i separada de la resta del cos. Així, doncs, tot el conte és una burla sarcàstica del personatge.

b) *Conversió i mort d'en Quim Federal.* [1 punt]

Quim Federal representa els valors laics i federals (contra la monarquia) de la societat de principis de segle XX; s'oposa a la visió cristiana imperant, per tant no creu en Déu, ni en el matrimoni. La gran farsa, obra de teatre de titelles, es representa a instàncies de Rossenda, que vol casar-s'hi per tenir un estatus social de reconeixement de vídua. Per això munta tota l'escena amb en Pancraç, l'ataconador (sabater), i en Ventura, el sagristà.

Un dels fragments més grotescos és la confessió, en un llenguatge totalment metafòric i que pot costar d'entendre, que fa en Quim Federal: **"fa més de trenta anys que mantinc ròssecs de conferències amb la pròpia de l'ataconador de baix."** (pàg. 71). És a dir, que mantenia **relacions sexuals** ("ròssecs de conferències") **amb la dona** ("la pròpia") del sabater, el veí que viu a sota de casa seva. I aquesta confessió la fa directament al sabater que s'ha disfressat de Patopí, d'enviat per Déu. Diu: "Òndia, i per sentir-me dir això m'heu disfressat de Patopí?" (pàg. 71)

Esriu: Comentari: Tereseta-que-baixava-les-escals

Narracions, de Salvador Espriu.

Comenteu el relat Tereseta-que-baixava-les-escals.

Seguiu l'esquema següent:

1. Establiu el temps vital de la protagonista i l'esdeveniment o esdeveniments centrals que es produeixen en cada etapa.

2. Determineu qui són els narradors de cada part i quina relació mantenen amb la protagonista.

3. Quin és el secret de Teresa?

Serviu-vos d'aquest quadre:

	MOMENT VITAL DE TERESA I DE COMBAIXA LES ESCALES	ESDEVENIMENT CENTRAL A QUÈ S'AL·LUDEIX	NARRADOR INTERN O EXTERN?	RELACIÓ DEL NARRADOR AMB TERESA	ALTRES ASPECTES A DESTACAR
APARTAT 1	Infantesa Baixa les escales corrent.	La fragata Panxita torna de Jamaica.	Una nena del poble	Companya de jocs	Jocs infantils: a cuit, a marro-titiu, al soldat plantat, a saltar i parar.
APARTAT 2	Joventut Baixen les escales de l'església com unes princeses: "ni freguen els graons"	Teresa i Júlia, la seva germana acaben de tornar de viatge per tota Europa: Alemanya, Suïssa, Itàlia. La mare de Teresa és morta. El germà és un perdut, viu apartat i lluny (Trinitat).	Una noi del poble	Veïnatge del poble	Vicenç Pastor és el pretendent de Teresa, però Teresa no li fa cas.
APARTAT 3	Maduresa Una dona d'uns quaranta anys o més.	Júlia ha mort i el capità ha perdut les ganes de viure. Coincidència entre la mort de	Algú del poble que coneix la desgràcia familiar.	Veïnatge del poble	Teresa no s'ha casat, no estima ningú.

No es
descriu si
baixa les
escales:
passa com
una ombra.

Júlia i el
naufregi de la
fragata.

Vellesa

APART
AT 4

"Baixava
les escales
amb "pas
de dama,
lent,
compassat i
lleuger
ahora...
d'una
escola i
d'un estil
que s'han
perdut."

Rememora amb
força detalls la
vida de Teresa i
la d'ella: que es
va casar que
s'intensifiquen
la distància
social entre
Teresa, rica, i
ella, menestrals

Una vella
del poble:
la mateixa
amb qui de
petites
jugaven a
la plaça de
l'església.
La mateixa
de l'apartat
1.

Teresa és
una vella
trista.

Apareix un
personatge
nou: la
neboda
geperuda

APART
AT 5

Mort

Baixen
Teresa dins
del taüt, fet
de la fusta
de la
fragata.

Es descobreix el
secret de
Teresa: fidel a
un
enamorament
de joventut amb
algú a qui havia
conegut en
algun dels seus
viatges.

Una altra
veïna de
Sinera

Sempre són
narradors
interns de
la mateixa
edat que
Teresa.

S'enumere
n dones
amb qui
Teresa es
relacionav
a i que
apareixen
en altres
relats
d'Espriu
com la
Coixa Fita
o la
Narcisa
Mus.

4. Redacteu unes conclusions a partir dels elements que heu determinat en el quadre anterior i destaqueu un element que us sembli especialment significatiu del món de Teresa Vallalta.

Activitat àmplia que ha de recollir: el punt de vista múltiple i canviant, l'estructura del relat, perfectament dissenyada i basada en la manera com Teresa baixa les escales de la plaça de l'església d'Arenys de Mar (Sinera) en el transcurs de la seva vida: de nena a vella i, finalment, la baixen ja morta, dins el taüt. És a dir: es descriu tota una vida a través d'un fet tant concret i pot semblar sense importància per quotidià, com és baixar una escala del carrer.

També es descriuen personatges del poble com l'amiga que li té enveja. Les classes socials estaven molt marcades (el fet de ser d'una família de naviliers important i que viatges pel món) en aquella època; l'enamorat que espera debades que Teresa li digui alguna cosa, i, naturalment, el gran secret de la vida de Teresa: l'enamorament d'un jove estranger. Torna a ser a través d'un detall, un rull de cabells, una foto..., detalls comuns a l'època, que mostren la fidelitat de Teresa a un amor impossible. I el fet de viure una vida adolorida que explica la raó de no haver-se casat, i la lenta transformació en una dona adusta, tibada, absent de la resta del món.

Un dels elements centrals que Espriu tracta constantment és la mort. És omnipresent en la seva obra. Un dels seus llibres de poemes es titula *Mrs. Death*. Incideix a parlar, doncs, en la futilitat de la vida. També Teresa, tot i ser envejada per la seva posició econòmica i social, o per la seva bellesa, morirà com tothom.

Espriu: Comentari: Mariàngela l'herbolària (inclou l'enfocament)

Comentari de text. Comenteu el relat *Mariàngela l'herbolària* del recull *Narracions* de Salvador Espriu.

Seguiu l'esquema següent:

1. Feu un breu resum del relat: quan i on passa. Protagonista i altres personatges.
2. Contrast entre el passat descrit i el present. En quins anys se situa el narrador-personatge? A quina època es refereix en el flash-back? Analitzeu-ne el contrast i les causes de la devastació. Relacioneu el relat amb la biografia d'Espriu.
3. Punt de vista: personatge-narrador. Actitud i to.
4. Conclusions: sentit del relat i relació amb la visió espriuana del món.

Extensió: Escriviu un text d'entre 30 i 35 línies.

COM ENFOCAR EL COMENTARI

Els dos aspectes centrals a comentar del relat *Mariàngela l'herbolària*

En aquest conte, hi són fonamentals els aspectes autobiogràfics, de l'Espriu adolescent quan vivia a Barcelona; és a dir, abans de la Guerra Civil; i el contrast entre els dos moments històrics descrits; entre la vida d'abans de la guerra civil

(alegre i de felicitat) i la de després: l'atmosfera asfixiant, fosca i trista, de la dictadura franquista. És un flash-back.

La decadència i mort de l'herbolària és una manera d'exposar la decadència i mort del món d'ideals de la República; que corresponen als anys de formació d'Espriu. recordeu que va dir que Salom, el seu alter ego, havia mort el 1939.

La creació d'un univers literari únic s'obté, en aquesta ocasió, amb la reaparició de personatges d'altres contes. En aquest cas, de Letícia.

Aquests aspectes els teniu comentats en el material de l'aula.

Espru. Comentari de text: Tòpic (inclou l'enfocament)

Les narracions de Salvador Espriu-1

Comentari de text.

Comenteu el relat *Tòpic de Salvador Espriu*.

Seguiu l'esquema següent:

1. Breu resum del relat: quan i on passa; personatges.
2. Reacció dels distints personatges davant els fets.
3. Posició del personatge narrador davant la mort. Elements autobiogràfics. Relacioneu-lo amb el títol.
4. Conclusions: sobre el concepte de mort en Espriu; sobre les relacions de treball.

ENFOCAMENT DEL COMENTARI

La història s'explica en primera persona, però no s'ha de confondre l'autor amb el narrador. El narrador és un personatge sense nom creat per l'autor. L'autor és real, el narrador de paper. Això no treu que en aquest relat Espriu s'introdueixi en el conte com un personatge més; en altres ocasions també ho fa o utilitza elements autobiogràfics.

La història passa a Arenys de Mar (Sinera en l'univers literari d'Espriu). Explica un cas prou freqüent: un accident laboral per mostrar la precarietat dels treballadors abans de la guerra civil. El to paternal de l'amo, de Nepomucè Garrigosa, que s'hi dirigeix amb el terme fals de "fill", serveix per mostrar com a la mort del jove ja mare quedarà en la misèria, però l'amo s'encarrega de l'enterrament i dona una compensació econòmica, ridícula i insuficient de totes totes, a la mare. Sobretot perquè depèn de la seva voluntat, la de l'amo: tot el que doni serà un regal que caldrà agrair-li. No hi ha legislació, ni contracte laboral que protegeixi l'Eleuteri que tota la vida ha treballat. D'aquí la relació amb el títol: "tòpic", és a dir: espectacle previsible, conegut, repetit, que tornarà a passar en el futur.

Tòpic torna a mostra personatges i fets que relacionen l'obra d'Espriu amb el teatre del món. L'escriptor el va descrivint a cada relat. Incideix i torna a mostrar com els personatges, les persones, som titelles que algú altre mou. En aquest cas tothom es mou al voltant de l'amo que mostra un dolor fals, o mig fals, que representa el seu paper, com també fan els veïns del poble i la mateixa Marieta, la mare del mort.

La mort esdevé banal, no té importància per als rics; és un fet assumit pels pobres. En el millor dels casos un espectacle, fins i tot un punt humorístic, en tot cas sarcàstic. El valor humà de la vida és baix. Torna a incidir en l'esperpent de Valle-Inclán. Aquests elements també se sobreentenen dels mots de Pulcre Trompel·li i del títol del conte.

Espriu li encomana al personatge d'en Pulcre Trompel·li la interpretació de l'escena: "Bé, sí, el tòpic de l'obrer honrat, l'amo usualment sensible i la mare en la misèria." (Espriu, *Narracions*, Barcelona, Educaula, 2013: 63).

Espriu: Comentari de text: Tres sorores (inclou l'enfocament)

Les narracions de Salvador Espriu.

Comentari de text del relat *Tres sorores* del volum *Narracions* de Salvador Espriu.

Seguiu l'esquema següent:

1. Feu un breu resum del relat: quan i on passa. Protagonistes i altres personatges. (Sigueu concrets: data aproximada del relat, es donen detall que permet determinar-la; ciutat, barri...) [1 punt]

2. El contrast entre el passat descrit i el present. Com en altres relats, Espriu contrasta un passat esplendorós amb un present negre i pobre. Analitzeu les causes de la devastació a partir de la situació descrita que viuen les germanes Ginebredes. [1.5 punts]

3. Punt de vista: personatge-narrador. Expliqueu en què consisteix la tècnica del *flashback* que Espriu utilitza en aquest conte i doneu-ne un exemple extret del relat. Recordeu com es fan les citacions d'un text. [1.5 punts]

4. Conclusions: sentit del relat i relació amb la visió espriuana del món. Nota: intenteu condensar-hi una visió general del que heu treballat en els dos lliuraments. [2 punts]

Extensió: Escriviu un text d'entre 30 i 35 línies.

NOTA: Es demana un text reflexionat i treballat prèviament. Teniu els elements necessaris per fer-ho en els dos llibres electrònics de l'aula.

Aspectes importants a incloure en el comentari de text:

1. Es diuen Ginebredes, però de les tres germanes, sols n'hi ha dues de vives: l'Amèlia i l'Elpidia. La Madrona és morta. Són solteres i solitàries, viuen a Barcelona, a Gràcia: prop de la plaça del Sol (p. 79) i es descriu tot un itinerari diari que fa l'Amèlia per dur la feina: carrers de l'Aurora, de la Virtut, de la Murtra..." (p. 89), en una casa de pisos en què trobem veïns prou coneguts ja com mossèn Silví Saperes. També hi viu el propietari. Sols les visita la senyora Magdalena Blasi que els té llàstima i els porta menjar. Tot i que fan una gran comèdia, l'accepten sempre perquè viuen gairebé en la indigència: "Avesades a viure gairebé de miracle" i fa referència a l'episodi bíblic de la multiplicació dels pans i els peixos: és a dir d'allargar el menjar com sigui. (p. 80)

2. El relat se situa durant la guerra civil ("un món destruït per la revolució i la guerra", p. 80), on la ciutat està abandonada i bombardejada: "Fems i mainada" (p. 89) i en un moment que el front s'acosta a la ciutat ("assegureu-vos que la guerra se'ns acosta", p. 90), els diu la senyora Magdalena Blasi abans d'abandonar Barcelona. Tot i la situació delicada, els veïns no les ajuden, perquè consideren que pertanyen a una classe social, la burgesa que votava Prat de la Riba, és a dir, la Lliga Regionalista d'abans de la guerra. Un món que desapareix: "pertanyents, a ulls dels veïns, a un altre braç, a un món d'opressors que seria arrasat a curt termini." (p. 80-81). La situació és tant extrema que, al final,

abandonades per Magdalena Blasi pensen que la germana que ha tingut més sort és la Madrona: la mort es veu com alliberadora d'una món de bombes: "Les esgarriava haver d'esperar sense defensa els bombardeigs aeris, [...] Pensaven amb enveja en la Madrona i en els altres morts...(p. 90).

3. L'època d'esplendor, el d'abans de la guerra, està representat per les converses entorn de la Madrona, la germana morta, i dels pares. Ara, les germanes viuen "en la "nostàlgia dels anys passats. Uns anys que ja no tornarien." (p. 88) La seva vida és sols una lluita diària per sobreviure: "la lluita per una engruna de pa, davant el buit." (p. 88).

4. Punt de vista: personatge-narrador. És molt interessant observar que la relació entre Magdalena Blasi i les dues germanes està plena de dobles sentit: una cosa és el que diuen i un altre el que pensen. Per exemple: La senyora Magdalena Blasi elogia el pare de les noies, però el narrador omniscient ens fa saber que havia estat el seu amant, cosa que saben les germanes i que dissimulen: pàg. 81. Tot el relat presenta aquest doble nivell que mostra un comportament comú a l'època: tothom sabia i callar, representa molt bé una època de pors i d'enemics invisibles que et podien delatar per qualsevol cosa, o caure en desgràcia. Els nous valors del franquisme es començaven a tocar. Encara més: també Amèlia desitja que la seva germana Elpidia es mori (p. 89), encara que la cuida i treballa per mantenir-la, ja que Elpidia està malalta. Les manifestacions exagerades d'afecte es produeixen pels "remordiments" que sent Amèlia en tornar a casa: p. 89.

5. La tècnica del *flashback*, mot provinent del cinema, permet retrocedir en el temps i explicar el passat en un moment de terminat del relat. Després la narració continuarà el fil argumental centrat en el present. Un exemple: s'explica la vida luxosa que portava la família de les germanes Ginebredes abans de la guerra, assistien a balls i el més lògic hagués estat que trobessin un bon "partit"; que haguessin fet un bon casament (p. 83). Aquest flashbach serveix per contrastar la trista realitat que viuen, soles i abandonades durant la guerra, en el present del relat, tot i que també exposa que si no es van casar va ser perquè, en realitat, ja estaven endeutats fins al capdamunt (pàg. 83). També s'explica la mort sobtada de la Madrona, etc., etc. Tota la vida d'una família burgesa barcelonina, en què les noies vivien per casar-se i tenir fills: "les Ginebredes havien rebut una molt excel·lent educació d'adorn", etc. (p. 86).

6. **Important:** El tema de l'educació i de la vida a què estaven destinades les noies burgeses el podeu desenvolupar força. Teniu molta informació a partir de la lectura de *Feliçment, jo soc una dona*, obra amb la qual podeu relacionar el conte d'Espriu. Penseu que Espriu i Capmany van tenir una relació literària important. Observeu que a la pàgina 86 Espriu anota diversos títols de novel·les

franceses que llegien de joves les germanes Ginebredes. Si busqueu algunes de les escriptores citades veure el tipus d'obra i de model vital que se'ls proposava.

7. La conclusió és força evident i similar a la ja descrita en els altres contes i relats comentats. Rellegiu també en el llibre moodle l'evolució d'Espriu que va considerar-se mort, mort intel·lectualment, habitants d'un país fantasma, mort també, després de la guerra, en contrast amb el gran esplendor dels anys 30 que va viure en la seva joventut.

Espriu-2: Anàlisi de Tarot per a un possible titella...

Com enfocar les activitat: Les narracions de Salvador Espriu.

Preguntes de teoria i comprensió.

1. El relat *Tarot per a alguna titella del teatre d'Alfaranja* recull els temes centrals de tota l'obra de Salvador Espriu. D'aquí la seva complexitat. Deixem de banda alguns aspectes, com l'aparició de l'Altíssim, un captaire que Espriu fa aparèixer ja a l'obra de teatre *La primera història d'Esther*; o els personatges d'Ariadna i de Teseu. Ens centrem, en els personatges que actuen en el relat i la seva funció en el teatre del món.

1.1. Salom. Quina edat té en aquest relat? Mou els fils o és un titella més? Com ho sap el lector?

En el primer paràgraf del relat, l'autor actua sobre el seu alter ego, Salom, a qui presenta vell i cansat (té la mort a prop: "l'estimada" i comenta que Melània es cuidarà del seu sepeli, d'enterrar-lo quan es mori (p.113); o, encara més, fidel a la visió negativa i molt pessimista de la vida, Espriu el presenta com un fracassat que ha viscut per uns ideals que has desaparegut. Es descriu a ell mateix, doncs. En el fragment següent es veu que Salom és gran: "sap que són falsos els esperançats somriures i reals les ombres que acompanyen l'estimbada." (p. 113). Tot i així, més endavant Salom obre la caps-taüt dels titelles i en treu algun. Espriu juga amb la idea que es treu a ell mateix de la capsa (p. 117), però finalment treu el titella de Pudentil·la Closa.

1.2. Pudentil·la Closa. Quin és el seu ofici? Quin sentit té?

Aquesta titella ja forma part del passat de Salom, forma part dels fantasmes de la infantesa. El narrador fa saber al lector que Pudentil·la havia mort abans que la mare de Salom: "Quan la mare de Salom va jeure també immòbil a la sala de més respecte de la gran casa [...] Pudentil·la Closa ja havia precedit la dama i no vivia sinó com a contorsió parada en el record rancuniós i implacable de Salom". (p.118). És una veïna de Sinera que, segons explica la cançó incorporada al text, es dedica a vetllar i amortallar els morts del poble: "Els morts ens vestia / ens els vetlla. Posa / a les mans amb quera / un capoll de rosa, que diu que alleugera / del pes de la llosa." (p. 118), però no havia nascut a Sinera. Era de Sant Pere Cercada, molt a prop de Santa Coloma de Farners on havia nascut Espriu perquè el seu pare hi exercia de notari. Es feia amb la probrissalla i els captaires de Sinera que s'anomenen (p. 119) i entre els quals destaca Esperanceta Trinquis, una captaire molt coneguda a l'Arenys real en què s'inspira Espriu.

Pudentil·la Closa és el fantasma, l'enigma, que acompanya Salom a la consulta de la tarotista Saurimonda i que no se'n desvetllarà.

1.3. Saurimonda, la tarotista. Expliqueu el sentit de recollir les cartes al final.

Saurimonda és una curandera i endevina, "tarotista", que tira les cartes, el tarot. Quan Salom va a la seva consulta es parla dels "arcans majors" i els "arcans menors", cartes que formen part del tarot. (p. 122). "Saurimonda" és el nom de l'enamorada del trobador Guillem de Cabestany. Per entendre el joc que de la grafia del nom, primer signava "Sanrimonda", cal conèixer-ne l'origen llibresc: l'historiador i medievalista Martí de Riquer va editar per primera vegada, en una obra magnífica de tres volums, els versos dels trobadors i va permetre llegir-los i conèixer-los. L'obra va tenir un enorme impacte i encara avui és d'obligada lectura per conèixer els trobadors. (p. 119). Per això els poemes que s'inclouen en aquest relat imiten les formes del "trobar lleu" que utilitzaven els trobadors, versos senzills per riure-se'n d'algú. També hi apareix la figura del "joglar", personatge que recita o canta les composicions dels trobadors a la dama o persona a qui s'adrecen.

2. Referiu-vos al títol per explicar la visió del món d'Espriu. El "titella", el "teatre" i "Alfaranja".

El relat acaba sense que se'n desvetlli l'enigma de la vida de Pudentil·la que Salom ha anat a consultar a la tarotista. El narrador s'adreça al lector-espectador, recordem que som en una representació, en un teatre de

putxinel·lis. El narrador simplement recull els titelles i els tanca a la caps-taüt sense oferir un final. És la forma de mostrar l'escepticisme total d'Espriu davant la vida i el món, davant la història de la humanitat. Commina l'espectador a conformar-se amb un "caut agnòstic", (p. 125). Acaba la història, la representació teatral. Pel sentit del terme "Alfaranja", rellegiu l'apartat dedicat a aquest relat del llibre moodle.

3. 3. Davant l'intent de genocidi cultural i lingüístic que pretenia la dictadura franquista, Espriu hi reacciona amb un ús molt conscient de la llengua. En aquest relat es refereix al castellà que parlaven els burgesos addictes al règim i a la desaparició del català de la vida pública. D'aquí la referència a la "convivència exemplar de l'astellà i del rosabacavà". El sentit dels termes es troba en el llibre moodle de l'aula.

